

בשווה לכול

(האוטופיה שלי)

א.

- 1 כשגירש אלוהים את אדם וחוה מגן־העדן, והם התחילו לפרות ולרבות ולמלא את הארץ, הפך העולם צר לבניהם ולבני בניהם, ולא השכילו להתחלק בטוב שקיבלו בירושה מסבי־סביהם. התפזרו הם אפוא על פני כל הארץ, התפרדו זה מזה, התנכרו איש לרעהו, המציאו איש איש לשון לעצמו, קידשו איש איש את אמונתו שלו, שכחו שכולם מוצאם מאותו הייחוס עצמו, והתחילו לנהל מלחמות זה עם זה, לגזול זה מזה, ונעשה מישמאש של אנשים שונים, ולשונות שונות, ומנהגים שונים, ומעמדות שונים, חזקים וחלשים, עניים ועשירים, אדונים ועבדים, משרתים ובעלים, תעשיינים ופועלים. וכך זה נמשך שנים על גבי שנים, ואנשים סברו שכך צריך להיות.
- 2 אך ככל שחלפו הימים החכימו הבריות והתחילו לרטון כנגד סדר העולם, התחילו לצעוק: למה מגיע לזה מלוא הקערה ולזה אפילו לא במשורה? הצעקה הלכה וגברה והתעצמה והולידה מחלוקות וקטטות גדולות עוד יותר. ורק לאחר שנכנסו כהוגן זה לעצמות של זה, מלאו דיבורים, צעקות, שפכו חביות דיו, הגירו נהרות של דמע וימים של דם, נוכחו בעליל, שכך זה לא יכול להימשך, שכן, יפליאו כה להרוג זה את זה, יכו ויאכלו איש את רעהו, עד שלא יותר אדם אחד על הארץ והעולם ייבלע חלילה ויחרב.
- 3 על כן הוחלט לכתוב בקשה, מכתב תחינה לריבונו של עולם, שיתווך בין האנשים ויעשה שלום בעולם.
- 4 איפה אם־כן מוצאים מין בנאדם, שיהיה חשוב כזה אצל אלוהים, שיוכל לכתוב אליו בקשה? מובן מאליו – אצלנו, אצל היהודים האדמונים; שהרי איפה יש עוד מין עם, שיכול לומר 'אתה בחרתנו מכל העמים' – כמונו, היהודים האדמונים, שְׁעֵבֶר מזה לסמבטיון?... ונמצא אצלנו איש־עט אחד, כתב־א־רבה, שנטל על עצמו לשטוח כל זאת לפני אלוהים, להעלות כל זאת על הנייר, מובן מאליו – בלשון הקודש, שיהיה המכתב מכתב שאין שני לו.
- 5 כמקובל, נפתח המכתב בשבח והודיה, בדברי הלל וקילוסים מופלגים: 'אתה האל הגדול והחזק והנורא, אלוהי הגבורה', בדרך שמתחילות כל התפילות...'
- 6 אחר כך הוא מעלה תיאור של העולם: איזה מין עולם יקר, מלא אור וחכם, שהוא העניק לנו.
- 7 יפה, ברוב הדר תיאור את העולם, ואחר כך נפנה לעיקרו של הנייר, למכתב־התחינה.

- 8 ועיקר העניין היה זה, שהאנשים כולם, ברוך השם, כבר נבונים דיים ומשכילים דיים, והיה ביכולתם לחיות באושר את שבעים שנותיהם על הארץ.
- 9 אלא זה החיסרון, שלא כולם נוטלים חלק שווה בקרקע, בלחם, בכסף.
- 10 לזה יש מלוא הקערה, ולזה אפילו לא במשורה.
- 11 האחד יש לו הררי־כסף, מיליארדים; השני מת לפרוטה, נאלץ לחזור על הפתחים, לפשוט יד, ומחכה עד שמישהו ייזכר להשליך לידו אגורה מחוקה.
- 12 האחד דוהר במרכבה שאופניה אופני־גומי, משלם אי־שם תמורת ארוחה עם איזו שאַנסוֹנְטְקָה! יפהפיה סכום כזה – שהאחר היה מאחל לעצמו שיהיה בידו לו רק החצי, ולו עשירית!...
- 13 האחד מסתובב לו בחיבוקי־דיים – כמעט יוצא מדעתו, שורף כסף בשלהבת נר, ואילו השני עובד בחום של 40 מעלות, שטוף זיעה, משקיע את כל בריאותו עד שהוא מרוויח בקושי כדי לחמנית.
- 14 ובכדי למשוך תשומת לבו של אלוהים בסטאטיסטיקה בחשבונות, לוקח הוא לדוגמה את אחד מגדולי הקאפיטאליסטים, עפעס איזה פלוני רוקפֿלֿר מאמריקה, שברכשו לא יותר מאשר הון של ארבעה מיליארד, והוא מרוויח לא יותר מאשר מאתיים מיליון בשנה, זה יוצא כדי שבע־מאות אלף רובל ליום; ואילו הפועל שלו, שעמל למענו בזיעה ודם שש־עשרה שעות ביממה תמורת רובל וחצי, צריך לקיים בזה אשה ושישה ילדים ערומים, רעבים, ואם חולה איפשהו במרתף חשוך, לח וקר.
- 15 אילו הרוקפֿלֿר הטיפש הזה – אומר כותב־המכתב – אילו הרוקפֿלֿר הזה היה מתעורר בבוקר לא עבות אחד והיה רוצה לקנות לעצמו עולם־הבא, ומזמן אליו מיליון פועלים מסכנים ואומר להם: 'הא לכם, אחים, הבה נתחלק בשווה!' – הלא היה יוצא בחלקו של כל עני לא פחות ולא יותר מאשר ארבעת אלפים רובל!
- 16 נִי, נִי, כמה רוקפֿלֿרים, כמה ואנדרבילדים, כמה רוטשילדים יש בעולם – מסיים הכותב – ואיש מהם עוד לא 'נפל' על רעיון שכזה! אדרבה, אם שומעים הם איש עני גונח, או אביונים רוטנים לעומתם, דלים סופרים את רכושם, הם גדלקים ומתרגזים: 'קיש! זה לא העסק שלכם! אתם צריכים לעבוד ולומר תודה, שנותנים לכם עבודה!...'
- 17 ואם תקרה אצל רוקפֿלֿר, אצל ואנדרבילד, אצל רוטשילד, איזו שמחה, איזה 'זמא דפגרא' – זורק הוא עצם למיליוני העניים וצועק בקול־יקולות ותוקע בכל השופרות: 'אתם רואים? הענקתי זאת לכבוד יום הולדתי...'
- 18 דבר זה יכול להרגיז, ומכאן באות כל המחלוקות עם כל ההריגות בין בני־האדם...
- 19 בכך, אז מה?
- 20 'בכך מבקשים אנו ממך, אלוהים כל יכול, מלך המלכים, בשם כל מאות מיליוני הפועלים העניים, המרודים, הנרכאים, המיוגעים, החולים, שתשכין שלום, שתטריח נא את עצמך וכבודך כביכול לעשות חשבון־צדק, ולאסוף את כל כסף־העולם לקופה אחת, ולעשות חלוקה שווה בין כל האנשים; ויפסקו

קנאתם, שנאתם, מחלוקותיהם, ריביהם ושפיכות־הדמים שלהם, ויהי שלום בעולמך כמו שאומר הפסוק...

21 מובן, שהכותב לא קימץ בפסוקים מן הספרים הקדושים הקדומים, וכן מן הספרים של הדורות המאוחרים יותר, עם כל אמרי החכמים ואנשי השם העכשוויים, והנייר התחיל לעבור מיד ליד, והכל (חוץ לגבירים, כמובן) חתמו עליו ושלחוהו היישר לשם, לבית דין של מעלה.

ב.

22 ואלוהים שמע לתחינתנו ויצא קול כי נשלחו מלמעלה יצורים משונים, שלא נראו כמותם עד הנה, עפעס חצי אנשים וחצי מלאכים, כלומר, לאכול אוכלים הם כאנשים, אבל מראיהם והתנהגותם כשל מלאכים. כל מקום שהם באים אליו – מביאים הם אור בכל פינותיו, שלום ושלווה בין בני־האדם. חסל מלחמה, חסל קנאה, חסל שנאה, ומה שהם אומרים – מצייתים להם, ומה שהם מורים – קם ונהיה. ולהורות מורים הם, שיביאו את כל כסף־העולם למקום אחד, זהב לחוד, וכסף לחוד, ומעות קטנות לחוד, איש בל ישאיר אצלו פרוטת נחושת. והפלא ופלא! איש לא אמר מילה, לא גילגל בלשונו, והכול התחילו לאסוף ולשאת את הרכוש, כסף וזהב ונחושת ופנינים ויהלומים ומרגליות. ו"שא שטיל", בלי רעש, בלי המולה, בלי מילים. שלושה ימים ושלושה לילות ארך איסוף הכסף. נערמו מין ערמות־כסף אדירות – ממש פחד להביט; והפלא ופלא, הזהב היה מונח חופשי, בלי שום שומר, בלי שום חרב שלופה. בשקט ובשלווה הובא הממון, זהב לחוד, כסף לחוד, מעות קטנות לחוד, ובבוקר היום הרביעי התקדרו השמיים, התכסו עבים כבדים־שחורים, וכל האנשים נחרדו, לראות מה יקרה פה, ופתאום הרעים רעם אדירים וברק אימתני האיר את כל השמיים, מקצה עד קצה, ובמרומים נגלתה לעין כול טבלה ענקית, בספרות של אש:

$$15,000,000,000,000 : 1,500,000,000 = 10,000$$

23 והבינונו שזהו החשבון האמיתי, שזאת החלוקה הנכונה, שהחשבון מורה עשרת אלפים דולאר לאיש. וחיש נשבה רוח חדשה, הניסה את העבים, והשמיים היטהרו, והפכו זכים כבדולח, השמש הביטה מטה, וזהרה כזהב טהור, והאוויר הפך רענן, והארץ לבשה חג, והאנשים הפכו כולם עליזים ומלא־יחיים, והפנים זרחו, דלים ועניים התחבקו והתנשקו, ואחד אחד ניגשו אל זהב, מנו בדיוק את חלקם לפי מספר אנשי ביתם: משפחה בת ארבע נפשות לקחה ארבעים אלף רובל, משפחה בת שמונה נפשות לקחה שמונים אלף רובל, אדם אחד לבדו לקח עשרת אלפים בלבד. ומעניין! איש לא לקח לא יותר ולא פחות, ועד רדת הלילה לקחו העוֹלָם את כל הכסף ופגו בשלום איש איש לביתו, עירניים, שמחים, שרים שירים, ומהללים את השם על יושרו וצדקתו, על גודל חסדו ורחמיו, שהיפנה תשומת לבו סוף כל סוף לאנשים החטאים, וגאל את העולם מאסונות גדולים שעלולים היו להתרחש. לא יעלה ולא יבוא, שהארץ חלילה תחרב בשל מין שטות כמו כסף... לילה שלם חגגו

והתהוללו, כליזמרים ניגנו בכל הבתים, לפידים בערו בכל הרחובות, והיה ששון ושמחה, אור ליהודים!...

ג.

- 24 ובבוקר יום המחרת, עודני שוכב במיטה – שומע אני את קול אשתי:
- 25 – איפה את, משרתת? הכניסי מים, הדליקי את התנור, משרתת! היא הלכה אתמול בערב וכבר לא חזרה.
- 27 – שפלות של משרתת! – אומרת אשתי ומחרפת, סכנת נפשות – מיד תראה שאני מפטרת אותה!... וכמו שהיא מדברת נכנסת לה המשרתת לבושה בגדי־שבת, עם מגבעת ושמשיה, ומפצחת אגוזים.
- 28 – חג שמח לך – אומרת לה אשתי – מה זה עפעס שאת מְגוֹנְדְרַנֶת כל כך, נשמה שלי?
- 29 – באתי לומר לך – אומרת לה המשרתת, ומתרווננת כמו כלה – שתחפשי לך שפחה אחרת.
- 30 – ככה? מה העניין?
- 31 – העניין... שאנחנו עכשיו, ברוך השם, בְּלִפְתֵּים בשווה לכל השאר. אנחנו בלי עין־הרע תשע נפשות, יצא אפוא בחלקנו תשעים אלף דולאר.
- 32 – הם עשירים מאיתנו – אומרת לי אשתי חרש, ואנחנו עומדים ומחליפים מבטים בלי מילים.
- 33 – חוששני, אשתי, שהפעם תצטרכי להפשיל את השרוולים במחילה ולטרוח בעצמך בהדלקת התנור.
- 34 – גדולה שכזאת! כל חלומותי הרעים והקודרים!...
- 35 כשאשתי מתחילה לנער את חלומותיה, אני יוצא מן הבית, כך מנהגי מאז ומתמיד, וכך עשיתי גם הפעם.
- 36 יצאתי לרחוב – שקט, אווירת חג! בשוק כל החנויות סגורות; אין רואים נפש. 'העוילם עדיין ישנים – אני חושב לי – נחים לאחר יום האתמול'. אני מרים את עיני – נחמיה הסיגריות־ניק הצולע רץ ונחפז, מקפץ באחת מרגליו, ואני נזכר שאזלו לי הסיגריות.
- 37 – לאן זה, נחמיה? חכה קצת!
- 38 – אין לי פנאי! – אומר הוא – אני רץ הביתה.
- 39 – רגע אחד – אומר אני – אני רוצה להזמין אצלך אלף סיגריות!
- 40 – איזה סיגריות? – אומר הוא – איזה לוקשן? – אבא שלי אך זה הפקיד בבנק הוֹן־כסף, ואתה בכלל אומר לי סיגריות.
- 41 'מה ש"שייגץ" יכולו – חושב אני לי – מעולם לא דיבר איתי נחמיה כך'.
- 42 – אבל דרושות לי – אני אומר – סיגריות! לפחות מאה סיגריות!
- 43 – מילא, מה שכבר דרוש לך – אומר הוא לי, מסתלק ברגלו העקומה, ומשאירני עומד כטיפש באמצע השוק.
- 44 'הפעם אאלץ לקנות סיגריות מוכנות' – חושב אני לי, ופונה והולך הלאה,

- ורואה את הַלְאוֹנָה הסנדלר עומד ליד דלת ביקתתו וכל מטלטליו מתגוללים בחוץ.
- 45 הַלְאוֹנָה הסנדלר הוא יהודון שזקנו מרוט ואפו מכווץ ושורק, ואצבעותיו שחורות ועבות.
- 46 – לאן ר' הַלְאוֹנָה?
- 47 – אני עובר לדירה אחרת – אומר הוא לי ואפו שורק – די כבר לשבת בעיפוש הזה. שיטעמו גם אחרים את טעם הפשפשים. אני יכול עכשיו, בעזרת השם, להרשות לעצמי דירה יותר יפה.
- 48 – טוב שראיתי אותך, ר' הַלְאוֹנָה, אני צריך זוג מגפיים חדשים, אנא, הטרח עצמך מיד אמנם וקח לי מידה לזוג מגפיים.
- 49 – מגפיים? – אומר לי הַלְאוֹנָה בשריקה – שיתפרו כבר אחרים מגפיים. עם שישים אלף רובל בלי עין־הרע אמצא לי מן הסתם פרנסה אחרת. איך אתה סבור? הא?
- 50 הרעיון, שֶׁהַלְאוֹנָה הסנדלר הוא יהודי בעל שישים אלף רובל, מוצא מאוד חן בעיני, כדי כך – שאני פורץ בצחוק וחושב לי, שאאלץ כבר לקנות לי מגפיים מוכנים בחנות, ואני פונה לדרכי ופוגש את אליק החייט לבוש קאפוטה שבתית וכובע־מצחיה חדש בתכלית לראשו, מתוח כמיתר, ועיניו הפוזלות מביטות בי ומחייכות.
- 51 – טוב – אני אומר – שפגשתי אותך, אליק!
- 52 – מה זה טוב כל כך? – אומר הוא לי בחיוך של ברנש חצוף.
- 53 – רציתי לבקש אותך שתיכנס אלי, במחילה, אחרי האוכל.
- 54 – ומה אעשה אצלך אחרי האוכל, כדומה למשל? – אומר הוא לי באותו חיוך חצוף.
- 55 – מה פירוש – אומר אני – מה תעשה אצלי? אני רוצה להזמין לי חליפת בגדים חדשה, כלומר שתי חליפות שתעשה לי: אחת של טריקו, חמה במקצת, והשניה קלה, של וָלוּוט, לימות החום.
- 56 – נו, אז מה זה נוגע – אומר הוא – לי?
- 57 השתוממתי ונבהלתי מתשובה שכזאת, ולא הייתי מסוגל להגות מילה. הוא הבין כנראה שאני נדהם, פנה ואמר לי כחוצפן הגון:
- 58 – מה זה שנתקפת במין זעם כזה? אני כבר היום, בעזרת השם, בְּלִפִּית בדיוק כמוך. יש ברכושי עכשיו חמישים אלף רובל, אתה מבין או לא? נוֹן ר' ר"ב (רובל כסף).
- 59 והוא טופח לעצמו על כיסו הצדדי ומוסיף נקיפה באצבע.
- 60 – חייטוט נשאר חייטוט! – אומר אני, ופונה הלאה לשוק אל בין החנויות. מי? מה? אין כלבו! הכל סגור ומסוגר, אי־פה אי־שם נראה מישהו רץ, עובר, מטורטר מאוד, איש איש טרוד בו בעצמו, אינו חושב על איש זולתו, אינו משיב אפילו על 'בוקר טוב'. פתאום חובט מישהו על שכמי, אני מסתובב לאחור – ר' מאיר בעל מוח!
- 61 – נו? – אומר הוא לי – מה פעלתם?

- 62 – תודה לאל – אומר אני – חסל עניים, חסל גבירים, היום ברוך השם כולם שווים.
- 63 – שמחת זקנתי – אומר הוא לי ומביט בי משונות בעיניים.
- 64 ר' מאיר בעל מוח הוא יהודי זקן, בעל זקן שיבה גדול ומצח גבוה, חושבים אותו אצלנו לאדם שטחי, כלומר, למי שלא סובל מעודף שכל, ולכן מכנים אותו אצלנו בלשון סגי נהור 'בעל מוח'. ונוסף לכך מחשיב הוא את עצמו לחקרן שלם, לפילוסוף. הוא חי לבדו, אלמן, בלי ילדים, ומעריכים אותו כעשיר גדול, למעלה משי"ן אלפים. עכשיו, אחרי החלוקה, כשעלה בחלקו בסך־הכל עשרת אלפים, יוצא ש"געשעפט" טוב לא עשה הפעם, וזה דווקא מוצא חן בעיני מאוד, ואני פוגשו בחיך קל.
- 65 – נכון – אומר הוא לי ומקנח זיעה – אתם מתמוגגים, אתם עכשיו ברוך השם כולכם גבירים, וטוב לכם בלי גבול? אומר אני לכם, אתה שומע, שכולכם בצרות!
- 66 – בצרות? – אומר אני – מה העניין?
- 67 – העניין הוא שהנכם בהמות, אינכם מתחילים להבין מה מתרחש אתכם!
- 68 – רק אתה יחיד – אומר אני – חכם; לא לחינם קוראים לך 'בעל מוח'.
- 69 – אתם רשאים – אומר הוא – לקרוא לי כפי שמתחשק לכם, אבל אני אומר לך, שאתם בהמות! סוסים! עגלים מטופשים!
- 70 זה כבר חרה לי כהוגן – ש'בעל מוח' יעמוד לו להשליך שיקוצים, לכנות עולם שלם בשם בהמות וסוסים ועגלים מטופשים! ואני פורץ בצחוק ישר בפניו ומסתלק ממנו.
- 71 – תשמחו, תשמחו – צועק הוא בעקבותי – אתם עוד תתחרטו! כל זה יהיה בעוכריכם!
- 72 'שוטה זקן – אני חושב לי – אני יודע מה שמציק לך! חורה לך, שאני עכשיו עשיר ממך! אתה לא היחיד, יש אצלנו הרבה גבירים כמוך, שחשבו כי רק להם מגיע, שרק הם צריכים שיהיה להם כסף; חסל, אין גבירים, אין עניים, אין מיוחסים!
- 73 ואני פונה והולך הביתה.
- ד.
- 74 – מה תהיה התכלית? – אומר אני לאשתי אחרי ששבנו ומנינו את אוצרנו, שבעים אלף רובל, כי אנחנו בלי עין־הרע שבע נפשות, וטמנו אותו היטב בתיבה – צווי לפחות להעמיד את המיחם ונשתה תה. מתעלף בי הלב.
- 75 – כדומה למשל למי אצווה? – אומרת לי אשתי – לשמש בית־הכנסת? שכחת כנראה, שהמשרתת עזבה אותנו וכבר לא רוצה להמשיך לעבוד, המבשלת גם.
- 76 – גם המבשלת?
- 77 – ומה? כולם לקחו מן החלוקה! כולם מיוחסים שווים!
- 78 – את יודעת מה? אומר אני – מלאי מים במיחם ואני אבעיר אותו.

- 79 – כדומה למשל במה אמלא אותו? – אומרת היא – בימים אחרונים וואסער? או בשלג דאשתקד? שמיום אתמול אינני זוכה לראות בעיני את מוביל־המים!
- 80 וכך, כפי שאנחנו מדברים, רואה אני בעד החלון את נחמן־בר מוביל־המים, נוסע עם חבית מן הנהר; רץ אני החוצה לקבל פניו, ורוצה לעכב אותו.
- 81 – ר' נחמן־בר! ר' נחמן־בר! במחילה ממך, עמוד רגע, תן לנו כמה דליים מים!
- 82 – מים? בנהר יש מספיק! – אומר הוא לי, ואפילו אינו מפנה מבטו לעברי.
- 83 – מה אתה מתלוצץ, ר' נחמן־בר? צריך להעמיד את המיחם ואין טיפת מים.
- 84 – ככה? הנה אני רץ ומקפח לי את העקבים! – אומר הוא לי ברוב הרחבה ובצחוק – כשרוצים מים לוקחים את הדלי, כמוני (את ה'כמוני' מושך הוא לאורך אמה), טורחים והולכים לנהר כמוני, ומפשילים את שולי הבגד כמוני!...
- 85 אני מכיר את נחמן־בר מוביל־המים כבר עשרים וכמה שנים, מעודי לא שמעתי מדבר בטון שכזה ובהרחבה שכזאת ובניגון שכזה כמו עכשיו.
- 86 – את שומעת? – אומר אני לאשתי – זה עסק בישו! צריך לפחות ללכת ולהשיג לחמניה. אקפוץ לאופה, את הטריחי־נא עצמך לשוק, לקנות בשר.
- 87 אני בא אל שמואליק האופה, הוא מתגורר לא רחוק מאתנו, והריני מוצא אותו מסב לשולחן עם כל המשפחה, יושבים, שותים תה ומזיעים.
- 88 – בוקר טוב, ר' שמואליק! – אומר אני לו.
- 89 – בוקר טוב, שנה טובה, מה הטוב שבפוך? – אומר הוא לי עפעס בהלוך־רוח כזה עליז מאוד, ואפילו אינו מזמין אותי לשבת.
- 90 – רציתי לבקש ממך – אומר אני – כמה לחמניות, או חלות קלועות.
- 91 – אל נא באפק – אומר הוא לי ומנגב את הזיעה במטפחת יומטובית. – לחמניות יש לי רק בשבילי.
- 92 – מה זאת אומרת, רק בשבילך?
- 93 – זאת אומרת – אומר הוא – אתה רוצה לחמניות – קום ואפה.
- 94 – אני אשלם לך היטב – מנסה אני לקנות לבו בכסף.
- 95 – באמת? – אומר הוא לי בחיוך – אתה תשלם לי? דהיינו, מה נקרא אצלך תשלום טוב? אולי אני אשלם לך היטב ואתה תאפה לי לחמניות?
- 96 – ברוגז – אומר אני – לא צריכים להיות, בינתיים הלא אתה האופה, ואצל אופה קונים לחמניות!...
- 97 – כל זה היה פעם! – אומר הוא לי בחיוך של פִּלְפִּיַת עירוני בשבת אחרי האוכל ומלטף את זקנו – פעם הייתי אופה והיום כבר אינני אופה. אַרְיֵה, דרוש שם בשלום אשתך.
- 98 לולא חששתי ממכות, הייתי מתחשבן עם האופה הזה, השחצן, גס־הרוח, שהיה כבר זוכר אותי! אבל מה לי, לגביר של שבעים אלף רובל, ויתר על כן בן לאביו, שאעמוד לי להתדיין עם בעל־מלאכה, אופה. ואני טורק את הדלת והולך הביתה.

- 99 בבית פוגש אני את שני ילדי הקטנים, שאך זה באו מן ה'חדר' עם גדולה: הרבי שילח אותם לחופשי, אמר להם שכבר לא יוסיפו לבוא יותר אליו ל'חדר'.
- 100 – מה כבר קרה? – אומר אני – כבר עוללתם איזה תעלול? הודו, כי מיד אני מחטיף לכם מכות כמו כלום!
- 101 – לא עוללנו – אומרים הם – שום תעלול. הרבי רק אמר לנו, שכבר איננו התלמידים שלו והוא אינו הרבי שלנו. ואם אנחנו רוצים – אומר הוא – ללמוד, שאבא שלנו יטריח עצמו ללמד אותנו... ואת שכר הלימוד, אומר הוא, המגיע לו, שיתרמו לעניים.
- 102 זה כבר חרה לי כדי כך, שחטפתי את מקלי ורצתי החוצה, והלכתי העירה לראות מה מתרחש בעולם, איך זה אצל הבריות. וכפי שאני הולך, פוגש אני שוב את ר' מאיר בעל מוח עם צרור עצים על שכמו.
- 103 – מה זה? – אומר אני לו – בעצמך?
- 104 – בעצמי, אלא מה? – אומר הוא – בקושי, בדמעות השגתי זאת. עכשיו צריך ללכת להשיג קמח ולאפות לעצמי לחם. הנה למה שזכיתי. הא? חכו קצת, זה עוד לא כלום; אתם עוד תראו מה שיקרה! דם ישפך ברחובות! דם! דם!
- 105 'מלים שחקרן מרשה לעצמו. הוא משמיע בכלל דברי נבואה!' – כך אני חושב לי, וחודרות לראשי כל מיני מחשבות עגומות ומפירות לי את השמחה וההנאה משבעים אלף הרובלים שיש ברכושי עכשיו, אני מגרש את המחשבות במידת האפשר, אבל הן אינן חדלות להיטפל אלי כזובי־קיץ – ואני פונה וממשיך ללכת.
- ה.
- 106 ברחוב מסתובבים היהודים האדמונים שלנו, כולם בבגדי־שבת – כולם גבירים חדשים שהעשירו מקרוב, אבל כולם נרגזים, מתנפחים כמו 'צד החתן'. העוילם מתלחשים עפעס, רוטנים, מדברים זה על זה לשון־הרע.
- 107 – מה תגיד על הגביר החדש שלנו? – אומר אחד לשני וקורץ הצידה.
- 108 – פססנו! – אומר השני ומוריק כמעט מקנאה.
- 109 ובכדי לגרש קצת את המחשבות, מספר איש איש לחוד בדיחה אחרת, איך בא שכנו הביתה עם הזהב, תפס את אשתו ויצא אתה בריקוד, כמעט שלא השתגע משמחה! והשני מספר בדיחה עוד יותר יפה, כיצד מִכַּר שלו, אין הוא רוצה לפרש בשמו, ישב כל הלילה עד אור־יום, ולא חדל מלספור שוב ושוב את הכסף שהביא הביתה, ואיך הוא היה מפסיק כל רגע וצובט את גופו ואומר לאשתו: 'שרה־זיסל! מה את חושבת, אני ישן?' כל הקהל פורצים כאילו בצחוק, אבל ניכר בו שזה מזויף: עפעס לא נצטחק להם כמו שצריך להיות. איש איש חש שמשוהו מציק לו בקרבו, אבל לגלות זאת אינו יכול.
- 110 – שמעתם סיפור? – אומר אחד, איש צעיר במצחיית־משי, מתגרד מתחת לצווארון – שמעון־אלי השוחט לא רוצה לשחוט.
- 111 – מה פירוש הוא אינו רוצה לשחוט? – אומר יהודי גביר שכרסו צונחת

- מטה והוא חייב לתמוך בה בהידוק החגורה – מה פירוש, הוא לא רוצה לשחוט?
- 112 – זה הפירוש! – אומר הצעיר עם כובע־המצחיה – הוא כבר, אומר הוא, איננו שוחט, יש לו כבר שלושים אלף רובל משלו, והוא שוחט רק בשביל עצמו.
- 113 – אתה משתטה! – אומר היהודי ומושך בשתי ידיו את כרסו למעלה.
- 114 – כשם שאני יהודי! – אומר הצעיר – חמותי שלחה אליו את הילדה עם עופות, אז הוא גירש את הילדה עם העופות.
- 115 – זה עוד הבל! – אומר יהודון מצומק, חולה נעבעך – חוששני שכולנו נגווע ברעב.
- 116 – ברעב? איזה מין רעב עליך?
- 117 – מה פירוש, איזה מין? כשהקצבים מסרבים לשחוט, הם אפילו לא פתחו את האיטלזים.
- 118 – לך כבר, לך!
- 119 – שכה תהיה לי הצלחה בכל אשר אפנה.
- 120 – אתה אומר קצבים? למאי ברה ברנבוך הבלן מסרב להסיק את המרחץ?
- 121 – נגיד ומצווה חדש בעיר! ברה ברנבוך, חהיחה!
- 122 בקרב העוילים פורץ כביכול צחוק.
- 123 – צחוק יפה! – אומר צעיר בפנים מבוהלות, שעובר בסמוך – צחקו־צחקו. צמח להם צחוק על הפופיק!... עיר שכולה גבירים!... אין עושים כלום, מפה לשם!... אין להשיג עגלה בשום מקום! העגלונים מסרבים לנסוע!... הנה, אני צריך לנסוע לרכבת, ממש שאלת חיים, להביא ילד לרופא... חוששני שאצטרך ללכת לרכבת ברגל.
- 124 – לרכבת? – משמיע מילה פלוני העובר בסמוך – אינני יודע כלל אם יש איפשרו רכבת...
- 125 – הא לך! סוף לכול כלומר? העולם עצר מלכת?
- 126 – דע לך, שככה זה!
- 127 בלב נדכא אני פונה ללכת הלאה ושומע בזה אחר זה בשורות גרועות יותר. דיבורים משונים, מימרות מוזרות. ורואה לפני תמונות, האחת עגומה מחברתה. פה הולכת אם, פוכרת ידיה: המינקת עזבה אותה, השאירה לה תינוק רך על הידיים, ואין היא יודעת מה לעשות!... שם רץ צעיר חיוור כמו מת: אשתו כורעת ללדת, ואין מילדת, ולו שכב לך והתפגרו!... פה עומד יהודי ומתמוגג בבכי, הלילה נפטר אצלו אביו וצריך להביאו לקבר, ואין מי שיקבור. 'מה זאת אומרת? נו, והיכן חברה קדישא?' מה לי 'חברה קדישא' כשאר שמשים! איש לא רוצה לזוז ממקומו! ושם עומד יהודי מודאג: הוא מחתן היום אחות, צריך להעמיד חופה, אז אין כליזמרים, אף לא מלצרים, לא שמש, לא חזן – אסון ותו לא!... ופה עומד יהודי ומתלונן על הדואר: הוא בא לקבל מכתב חשוב מאור מאחיו, אז אין נפש חיה בדואר. זה עומד באמצע בניית דירה, עזבו אותו בעליה־המלאכה באמצע העבודה, והוא יש לו בית!

חרושת גדול, נאלץ הוא לסגור אותו הכלל, שומעים רק צרות וצרות וצרות!

128. ר' מאיר, אף כי מכנים אותו אצלנו 'בעל־מוח' בלשון סגי נהור, מסתבר שכלל אינו בלתי צודק, כשהוא אומר שכולנו בצרות' – כך אני חושב ופונה והולך לי לביתו לשמוע שמא יש לו עוד משהו לומר, ובפנים, תחת בית־החזה, אני חש כי משהו קוסס ומכרסם בי, ממש כאילו תולעים אוכלות אותי...

1.

129 נכנסתי אל מאיר בעל מוח ומצאתיו יושב כנאה וכיאה על כסא, עם מגף על ברכיו וחוט ומחט בידו, זקנו הגדול והאפור מבודר, ומצחו הגדול מזיע.

130 – מה זה שאתה עושה, ר' מאיר? – אני שואל אותו.

131 – ומה עלי לעשות? – משיב הוא באנחה – הלא אתה רואה מה אני עושה, אוי ואבוי לי! יפה ככה? הא? זהו למה שזכיתי? נו, מה פעלתם עם מעלליכם? עם ה'חלוקה' שלכם? היום טוב לכם מאשר קודם? אמור, אל תתבייש! נכון שאתה שותק?

132 והוא מניח לרגע את העבודה ומביט לי ישר בפנים. אני שותק, באשר אין לי מה לומר.

133 – הייתי רוצה לדעת, מה תהיה מזה התכלית? – ממשיך ואומר הוא לי ונפנה לעבודתו – כשלא ניתן להשיג דבר בכסף, אז לאיזה שדים ורוחות מועיל הכסף? אני פוחד שמא יתחילו לאכול חיים איש את רעהו.

134 – אז מהי העצה לכך, ר' מאיר? אדרבה, אתה הלא עפעס יהודי משכיל, כמו שאומרים, חקרן ופילוסוף, תן עצה!

135 – עצה, אתה אומר? לכך יש רק עצה אחת.

136 – דהיינו?

137 – דהיינו, שיהיה כפי שהיה עד כה.

138 – שוב – אומר אני – קבצנים, ושוב גבירים? לזה מלוא הקערה ולזה אפילו לא במשורה? יש בזה איזה יושר?

139 – אבל אחרת לא יכול להיות – הוא אומר ועושה את עבודתו – כך חייב להיות! כל זמן שאנחנו עובדים מתוך כורח, משום שאנחנו רוצים לאכול; כל זמן שאנחנו עמלים רק למען המעיים בלבד, ואין לנו בעמלנו שום הנאה; כל זמן שהעמל והעבודה נקנים ונמכרים בכסף – חייב להיות כפי שהיה עד כה. כשהסנדלר לא בא לעזרתי לתקן לי את המגפיים רק משום שכבר אינו צריך את תשלומי; כשהאופה אינו נותן לחמניות רק משום שכבר אינו זקוק לאגורה שלך; כשהכליזמר מסרב לבוא ולשמח אותך בחתונתך מתוך ידידות בלבד; כשהמלמד מסרב ללמד את ילדיך מאהבה בלבד; כשהמילדת מסרבת לעזור ליולדת שלך, והרופא מסרב ללכת לחולה שלך, והשמש מסרב לקבור את מתך משום רחמנות בלבד – אז מה אתם שווים, ולאיזה שדים ורוחות אתם בכלל חיים בעולם? מה המותר שלכם מן הבהמה? בהמה חושבת רק על כרסה ואתם חושבים רק על כרסכם; בהמה נותנת דעתה רק על העביט שלה ואתם

נותנים דעתכם רק על העביט שלכם. ראיתם פעם בהמה שתעזור לבהמה אחרת, כשזאת עומדת להמליט? ראיתם פעם סוס שיעזור לסוס אחר לקום, כשזה נכשל ונופל? ראיתם פעם פרה שתדאג לעגלים של כל העולם? אז אמור לי, בבקשה ממך, יהודי חביב שלי, מה כל כך הייחוס אתכם? ומה הנכם כל כך ברוגז על שכיניתי את כולכם בהמות, סוסים ועגלים?

140 הזקן ר' מאיר הניח את המגף וזקנו האפור התבדר, ועיניו יקדו והוא נראה בעיני עפעס כעין אדם אחר לחלוטין, כלל לא אותו 'בעל מוח' השטחי שהכרתי עד כה, ולא רצייתי לקטוע את דבריו; התחשק לי שיוסיף לדבר ולדבר. הוא נח קצת, והמשיך לדבר:

141 – נו, נכון שאתה שותק? מפני שאין לך מה לומר! אתם סברתם, כי בכך שכל היהודים האדמונים ישתוו ברכושם תבוא ישועה לעולם? חייתם בטעות. לא בכך, לא בכסף טמון כל אושרו של האדם. אושרנו טמון הגה פה (הוא מצביע על הלב), והנה פה! (הוא מצביע על המצח). אבל מהו הדין שפה (הוא מצביע על המצח) יש לנו מעט, ופה (הוא מצביע על הלב) עוד פחות מזה, הרי זה (הוא מצביע על הכיס) לא יעזור לנו כלל; אדרבה, זה עוד יקלקל לנו הרבה, הרבה מאוד! עדיין – אתה מבין אותי – מוקדם מדי כדי שנבין, שנוצרנו לא למען הכרס ולא למען העביט בלבד. שאנחנו זקוקים זה לזה לא משום כסף, ואנו מצווים לעזור איש לרעהו לא בעבור תשלום, אלא משום משהו אחר, משום הרחמנות. לא, עדיין לא הגיע הזמן; עוד יארך ויארך הזמן עד שנבין זאת... ועד אז חייב להיות כפי שהיה עד כה; ולא – הרי זה רע, מר, מר כמוות, דם ישפך ברחובות; הנה, תראה, תרשום את דבריו!

142 פתאום שומעים אנחנו רעש, צעקות מבחוץ; הזקן מניח את עבודתו ושנינו רצים החוצה לראות מה מתרחש שם.

ז.

143 מה שראינו בחוץ אינו ניתן כלל לתיאור. באמצע הרחוב עומדת אשה זקנה עם סל מלא לחמניות, ואנשים סביב סביב עטים עליה, מושכים מסלה את הלחמניות והיא מתנגדת, נאבקת וצועקת:

144 – הסתלקו, עיזבו אותי! זה לא למכירה! איננני מוכרת!

145 – אינך מוכרת? אז תני לנו ככה, בחינם!...

146 – לא בשבילכם אפית! בשביל הילדים שלי! עיזבו אותי! הצילו! הצילו!

147 אבל העוילים הקשיבו לה כמו המן לרעשן; תוך רגעים ספורים רוקנו לה את הסל, אותה עצמה כמעט הרגו כהוגן, והאשה נעבעך פצועה עד זוב דם, בוכה, מחרפת ומגדפת ובקולי קולות קוראת את קללות התוכחה!

148 – מה תאמר על היהודים האדמונים, האנשים יפייהנפש שלכם, גביריכם שהעשירו מקרוב? – אומר לי מאיר בעל מוח בחיוך מריר – היו אנשים שקטים כאלה תמיד, ופתאום קמו והפכו לגולנים! ובשל מה? בשל לחמניה, ההי-חהחה!

149 הרוח, שנשבה ובידרה את זקנו לכל צד, נשאה עימה את הצחוק לעברים,

ומכל הרחובות ראינו יהודים אדמונים רצים כולם לכיוון אחד, לשוק. לאיטליזים.

150 – מה קרה? לאן זה רצים? – תופסים אנו אחד מן השוק.

151 – לא שמעתם כלל? – אומר הוא לנו בהשתוממות – סטייטש? מעשים נוראים, מכות, הרג ליד האיטליזים!

152 – מכות? הרג? בגלל מה?

153 – בגלל הבשר.

154 – בגלל בשר?

155 – בגלל בשר. אנשים באו לקנות בשר, אז הקצבים סירבו לפתוח את

האיטליזים. אחד בִּלְפִית שבר את המנעול ורצה לקחת בעצמו בשר, נתן לו

הקצב בגרון על הראש, וזה, אומרים, נפל ומת. יצאו לתבוע עלבוננו שאר

הבִּלְפִיתים, והתחילו להכות את הקצב. נחלצו שאר הקצבים, ופרצה קטטה,

הריגה, שישמור ויציל האלו! אומרים, שלמעלה משני מינינים בני־אדם נהרגו.

156 – נו, מי צדק? מה אמרתי לך? – אומר לי ר' מאיר בעל מוח, ואנחנו מגבירים

צעדינו, וההמולה עם הצעקות גוברות ומתאימות, ואני שומע מיני קולות

שלא שמעתי מעולם; ואני רואה מיני תמונות שלא ראיתי מעולם. השוק מוצף

יהודים אדמונים. על הארץ מוטלים הרוגים רבים, מתגוללים בדם. ביניהם

מכרים טובים שלי. הנה שם שוכב צעיר אחד לבוש קפטה יפה, בפנים

חיוורות, הייתי נכון להישבע שזה שמעון־אלי השוחט. הלאה משם – אותו

שמן מכרים, שבחיים היה תומך תמיד ביטנו בחגורה. ועוד אנשים מוכרים

רבים. אחדים כבר מתים לגמרי, ואחדים עודם מפרפרים, ודם, דם סביב סביבו!

הזקן שלי מרמיזני במרפקו, כרומז שארחיק מבטי הלאה, אראה מה מתרחש

שם; הוא אומר לי משהו, אבל אינני שומע מה, הוא מראה לי משהו, ואינני

יודע מה; אני רואה רק את זקנו הלבן כיצד הוא מתנועע והרוח מבדרת את

שערותיו האפורות־ארוכות. מריח הדם – דם אדם, אני חש ברע, עוד רגע

ואתעלף; הלב כאילו מתפרץ מבית־החזה; הרגליים כושלות, הנה אני נופל ו...
.....

ח.

157 כשהתעוררתי שכבתי במיטה, ונדמה לא בביתי שלי. עפעס במקום בלתי

מוכר, ואנשים לא מוכרים מסתובבים סביבי. כולם לבושים לבן, כבתכריכים,

עם מצנפות לבנות על הראשים. 'מתים' – חולפת מחשבה בראשי ומתחשק לי

מאוד לדעת איפה אני בעולם. אם אני חי, או מת... אני מרים ראשי, מביט

סביב לכל עבר, ממשש את גופי – עוד כל החושים אתי, סימן שלא מתי, אני

חי, וחמימות משונה, אני חש, מתפשטת על פני כל האני שלי. אבל איפה

אני, ואיך באתי לכאן, ומה אתי – זאת אינני יכול להבין בשום אופן. אחד

האנשים הלבושים לבן, במצנפת לבנה, מבחין שאני זו; הוא ניגש ונרכן על

משכבי.

158 – איפה אני? – שואל אני אותו.

- 159 – ששש... – אומר הוא לי – הרופא ציווה לא לדבר.
- 160 – מי אתה? ממשיך אני ושואל.
- 161 – ששש... אני חובש – הרופא ציווה שתשכב בשקט, בלא לדבר מילה.
- 162 הוא הולך ומשאיירני לבד. אני שובר לי את הראש, רוצה להיזכר כיצד באתי הנה, מה היה קודם אתי – ואינני יכול בשום אופן להיזכר, אינני יכול להיזכר אפילו מי אני. שכחתי זאת לחלוטין! שכחתי מי אני ומה אני שמי. אני חש עצמי עפעס נולד מחדש; כך צריך להרגיש ילד בשעה שהוא יוצא לאוויר העולם. פעם בפעם ניגשים אלי אנשים חדשים, נרכנים עלי, ממששים את הדופק, מביטים לי בעיניים, שופכים לפי מדי פעם בכפית נוזלים כאלה מזורים, מתוקים ומרים. קצת קצת אני חש, שכוחותי חוזרים אלי, ראשי מתבהר והולך, ואני מתחיל קצת קצת להיזכר מי אני ומנין אני ומה שמי, ואני מתחיל להבין שאינני בבית, אני איפשהו במקום זר, כנראה בבית-חולים... אני מבקש שישלחו אלי לכאן את אשתי, את ילדי. משיבים לי שלא, שעדיין אסור, הרופא אינו מרשה. חולפים ימים אחדים ולילות אחדים. בקשיי-קשיים פעלתי אצל הרופא שירחם עלי ויכניס לכאן, ולו לשתי דקות בלבד, את אשתי ואת ילדי. בקושי פעלתי אצלו, אבל בתנאי שלא אדבר איתה על שום דבר. אשתי נכנסת אלי בדמעות בעיניים. אני רוצה לדבר אליה, לשאול מה נשמע בעיר ובעולם, מה המצב עכשיו, אחרי ה'חלוקה'? אך אין מרשים לי לדבר, הרופא ציווה ש'על כך' לא ידברו אתי, ושאני אפילו לא אהרהר 'על כך'. אבל כיצד אני יכול לא להרהר 'על כך', כשרק 'זה' מנקר בראשי, ורק ב'זה' מלאות מחשבותי?... אשתי וילדי באים כבר אלי יום יום! וגם מכרים כבר רשאים לגשת, כי אני יכול כבר לשבת, לעמוד ולהסתובב קצת על פני החדר. אני יכול כבר לדבר, ורשאי כבר לדבר על מה שברצוני, אך לא 'על כך'! זאת ציווה הרופא אלף פעם: היזהר והישמר – בל אעז לדבר 'על כך' מילה!...
- 163 תודה לאל, כבר שיחררו אותי מבית-החולים ואני כבר בבית, מצאתי הכל במקומו. גם האנשים הם אותם האנשים הקודמים, אפילו המשרתת היא אותה המשרתת הקודמת.
- 164 – קיבלת אותה בחזרה? – אני אומר לאשתי.
- 165 – את מי?
- 166 – את המשרתת. הלא פיטרת אותה, אז.
- 167 אשתי מביטה בי משתוממת, אבל אני משתומם עוד יותר ממנה...
- 168 פתאום נפתחת הדלת ונכנס נחמיה הסיגריות'ניק הצולע.
- 169 – אולי אתה צריך סיגריות? אז יש לי בשבילך סיגריות מצויינות! בזול!
- 170 – אתה כבר שוב סיגריות'ניק? – אומר אני לו ומודה שאני מרוצה מאוד מכך, אבל נחמיה איננו יכול להשיב לי על כך, כי אשתי מגרשת אותו עם הסיגריות, וטרם שאני מספיק להעיק מבט, נכנס נחמן-בר מוביל-המים ומבקש שאתן לו על חשבון החודש שעבר ולו רק חצי רובל.
- 171 – מה זה? – אומר אני לו ופשוט משיב נפשי מעונג – איך זה שהנך בא לבקש חצי רובל? איפה ה...?

- 172 – לא למעני, למען הסוס! – מצטדק הוא בפני – צריך לקנות לסוס חציר, על שיבולת-שועל אני מוותר לך!
- 173 אשתי נותנת לו חיש את חצי הרובל ודוחפת אותו החוצה, שלא ידבר אתי הרבה.
- 174 בזה נכנסת המשרתת ושואלת, אם יכול להיכנס אליך החייט. ותיכף אחריה נכנס אליך עצמו עם עיניו הפוזלות.
- 175 – ברוך הבא, ר' אליק – אומר אני לו – מה הטוב שבפיך?
- 176 – רציתי – עונה אשתי במקומו – שיקח לך מידה לחלוק.
- 177 ואליק החייט מוריד חיש מצווארו את ה'מטר' הארוך, ומודד אותי מבל צד. אני רוצה להפנות לו שאלה, מה נשמע עם החמישים אלף, עם הגוץ אלף רז"כ? אבל מן הקפוטה הבלויה שלו ומפניו החיוורות אני מבין, שהוא רחוק מהגוץ אלף רז"כ...
- 178 – עבשיו – אומרת אשתי – צריך היה לשלוח אל חלאוונה הסנדלר, שיתפור לך זוג "שטעקשיך".³
- 179 – חלאוונה עודנו סנדלר? – מתמלט מפי.
- 180 – אלא מה הוא? שרצה-פלך? – אומר אליק החייט, מביט בעיניו הפוזלות בתקרה, ולהתכוון מתכוון הוא אלי. אני מתפרץ לצאת החוצה. אני רוצה להתראות עם הזקן שלי, עם מאיר בעל מוח; רק הוא, רק מאיר בעל מוח יכול לתרץ לי, להבהיר לי מה מתרחש פה... אבל אין מניחים לי לצאת מן הבית עוד זמן רב. וכשבא הרופא, בדק אותי היטב ואמר שאני כבר יכול לצאת, שתל הוא בי נשמה חדשה. לקחתי את מקלי ופניתי ללכת.
- 181 – לאן בדעתך ללכת? – שואלת אותי אשתי.
- 182 – בדעתי לערוך טיול אל מאיר.
- 183 – אל איזה מאיר?
- 184 – אל מאיר בעל מוח.
- 185 – אהא! ייבדל וירחק מאתנו! הוא כבר מזמן בעולם האמת.
- 186 וכפי שאשתי בישרה לי את הבשורה, כן נקרע בי לבי, ונפלתי עם פני לשולחן ופרצתי בבכי כילד קטן.
- 187 מי ירים לי עבשיו את המסך? מי יסיר לי את הלוט? מי יפתח לי את העיניים? רק הוא האחד ידע מה שאני יודע, והאחד הזה מת, לקח את הסוד הזה עימו לקבר!...
- תרגם לעברית אריה אהרוני

הערות

- 1 שאנסונטקה: זמרת קברט.
- 2 'מים אחרונים וואסער' – 'וואסער' ביידיש: מים. וכך מכנים ביידיש 'מים אחרונים' לנטילת ידיים אחרי הארוחה.
- 3 שטעקשיך (יידיש): נעלי-בית פתוחות מאחור, ש"תוקעים" את הרגליים לתוכן.

הערות המתרגם

הסיפור 'אלעמען גליך' (בשווה לכול) פורסם לראשונה בשם 'נאך דער חלוקה' (אחרי החלוקה) בשבועון 'יודישע פֿאלקסצײַטונג', שנה ב', שיצא לאור בווארשה בעריכת חיים־דב הורוביץ ומרדכי ספקטור, בשנת 1903 (גל' 43, 21.10; גל' 44, 28.10; גל' 45, 4.11; גל' 46, 11.11). עוד כחודש לפני כן הזכיר שלום־עליכם את

הסיפור במכתבו אל מרדכי ספקטור מיום 1.24.9.1903.¹

להלן פורסם הסיפור במבחר סיפוריו של שלום־עליכם, שיצא לאור בשלושה כרכים, לאמור: 'די נייעסטע ווערק פֿון שלום־עליכם', יובילעאום אויסגאבע, פֿארלאַג 'פראַגרעס', ווארשא תרס"ט-1909.

הבעלים של הוצאת 'פראַגרעס', יעקב לידסקי, מוזכר כמה וכמה פעמים בספרו של י.ד. ברקוביץ 'הראשונים כבני־אדם' ומצויין כ'הישר מכל המו"לים היהודיים ששלום־עליכם ידע מימיו'.

בשער הכרך השלישי של מהדורת תרס"ט מופיע תצלום של כתב־הסכמה בכתב־ידם של שלום־עליכם והמו"ל יעקב לידסקי לפירסום מהדורה נוספת של שלושת הכרכים האחרונים בארצות הברית, כפרס למנויי ה'גרויסער קונדס'.

אפשר שמהדורת ה'פרס' הנ"ל שימשה בסיס למהדורת ניו־יורק 1912 (שלום עליכם'ס ווערקע, טאָגעבלאַט'ס פּרעמיום אויסגאָבע, תרע"ב-1912), אותה פירסם העיתון היומי 'טאָגעבלאַט' בחמישה כרכים כשי למנויו. בכרך החמישי, שכותרתו 'אַרעמע און פֿריילעכע' (דלים ושמחים) מופיע בין היתר הסיפור 'אלעמען גליך' כסיפור חמישי מתוך שנים־עשר. לכל סיפור – פאגיאציה נפרדת.

הסיפור 'אלעמען גליך' לא נכלל במהדורה בעלת 28 הכרכים, המקובלת כמהדורה קאנונית של כל כתבי שלום־עליכם בידיש.²

בה בשנה יצא לאור הסיפור 'אלעמען גליך' בחוברת מס' 74 של ה'פֿאַמיליען ביבליאָטעק' (וארשה, תרע"ב-1912, 26 עמ'). לא קשה לשער, שמהדורה זו אינה אלא העתק על־פי אמהות־דפוס של מהדורת ניו־יורק 1912.

העתק נאמן של כל מהדורת ניו־יורק 1912 יצא לאור בווארשה ב־1914 תחת השם 'די נייעסטע ווערק פֿון שלום־עליכם, יובילעאום אויסגאָבע'. הסיפור 'אלעמען גליך' מופיע במהדורה זו בעמ' 159-182.

1 הפרטים האלה נמסרו ע"ד ר' אברהם נוברשטרן.

2 מתוך 12 סיפורי הכרך התמישי (ניו־יורק 1912) לא נכללו במהדורה הכללית עוד שלושה סיפורים: 'איין אָגענט' (סוכן), 'די רעוואָלוציע אויף יענער זײַט סאַמבאַטיון' (המהפכה מעבר לסמבטיון) ו'מיין חסיד' (החסיד שלי).